

ТЕМА 1 ЧИСЛОВІ РЯДИ

При розв'язуванні багатьох задач математики з'являється необхідність розглядати суми, які складаються з нескінченної множини доданків. З теорії дійсних чисел відомо, що означає сума будь-якої скінченної множини чисел. Задача додавання нескінченної множини деяких однотипних об'єктів (чисел, функцій і т.п.) постійно зустрічається в математиці.

Вже в шкільному курсі математики доводиться мати справу з виразами, що містять нескінченну множину доданків. Справді, перетворюючи звичайний дріб у десятковий, ми пишемо

$$\frac{1}{3} = 0,333\dots = \frac{3}{10} + \frac{3}{100} + \frac{3}{1000} + \dots$$

1.1 Поняття числового ряду. Збіжні і розбіжні ряди

Нехай задана числова послідовність $a_1, a_2, \dots, a_n, \dots$. Числовим рядом називають вираз

$$a_1 + a_2 + \dots + a_n + \dots = \sum_{n=1}^{\infty} a_n, \quad (1.1)$$

де числа $a_1, a_2, \dots$ називають його членами, a_n - загальним членом ряду.

Суму n перших членів ряду (1.1):

$$S_n = a_1 + a_2 + \dots + a_n = \sum_{n=1}^n a_n \quad (1.2)$$

називають n -ю частинною сумою ряду (1.1).

Коли n набуває значення 1, 2, 3, ... , одержимо послідовність частинних сум

$$S_1, S_2, \dots, S_n, \dots \quad (1.3)$$

У вище наведеному прикладі

$$S_1 = \frac{3}{10}, \quad S_2 = \frac{3}{10} + \frac{3}{100}, \quad S_3 = \frac{3}{10} + \frac{3}{100} + \frac{3}{1000},$$

причому із збільшенням індексу ці частинні суми все менше будуть

відрізнятися від числа $\frac{1}{3}$, точніше число $\frac{1}{3}$ є границею цих частинних сум.

А тому природним стає таке важливе означення.

Якщо існує скінченна границя послідовності частинних сум (1.3) ряду (1.1), то цю границю називають сумою ряду (1.1) і записують

$$S = a_1 + a_2 + a_3 + \dots + a_n + \dots, \quad (1.4)$$

тобто

$$\lim_{n \rightarrow \infty} S_n = S. \quad (1.5)$$

Ряд, який має суму, називається збіжним.

У випадку, коли границя послідовності частинних сум нескінченна або не існує, ряд називають розбіжним.

Приклад 1.1 Знайти суму ряду

$$\frac{1}{1 \cdot 2} + \frac{1}{2 \cdot 3} + \frac{1}{3 \cdot 4} + \dots + \frac{1}{n(n+1)} + \dots = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n(n+1)}.$$

Розв'язування

Подано його частинну суму у вигляді, зручному для граничного переходу:

$$\begin{aligned} S_n &= \frac{1}{1 \cdot 2} + \frac{1}{2 \cdot 3} + \frac{1}{3 \cdot 4} + \dots + \frac{1}{(n-1)n} + \frac{1}{n(n+1)} = \\ &= \left(1 - \frac{1}{2}\right) + \left(\frac{1}{2} - \frac{1}{3}\right) + \dots + \left(\frac{1}{n-1} - \frac{1}{n}\right) + \left(\frac{1}{n} - \frac{1}{n+1}\right) = 1 - \frac{1}{n+1}. \end{aligned}$$

Звідки випливає, що $\lim_{n \rightarrow \infty} S_n = \lim_{n \rightarrow \infty} \left(1 - \frac{1}{n+1}\right) = 1$ і

$$1 = \frac{1}{1 \cdot 2} + \frac{1}{2 \cdot 3} + \frac{1}{3 \cdot 4} + \dots + \frac{1}{(n-1)n} + \frac{1}{n(n+1)} + \dots$$

Теорема 1.1 (необхідна умова збіжності ряду). Якщо ряд (1.1) збігається, то його загальний член a_n прямує до нуля при $n \rightarrow \infty$.

Доведення

Оскільки числовий ряд збіжний, то

$$\lim_{n \rightarrow \infty} S_n = \lim_{n \rightarrow \infty} S_{n-1} = S \text{ і } a_n = S_n - S_{n-1},$$

тому

$$\lim_{n \rightarrow \infty} a_n = \lim_{n \rightarrow \infty} (S_n - S_{n-1}) = S - S = 0.$$

Зауваження. Дана ознака використовується тільки для встановлення розбіжності ряду.

Приклад 1.2 Дослідити на збіжність ряд $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{n}{100n+1} = \frac{1}{101} + \frac{1}{201} + \dots$

Розв'язування

Оскільки границя загального члена цього ряду

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{n}{100n+1} = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{1}{100 + \frac{1}{x}} = \frac{1}{100} \neq 0$$

відмінна від нуля, то цей ряд є розбіжним.

Теорема 1.2 Ряд, складений з членів геометричної прогресії

$$a + aq + aq^2 + aq^3 + \dots + aq^{n-1} + \dots \quad (a \neq 0) \quad (1.6)$$

збіжний до $\frac{a}{1-q}$ при $|q| < 1$ і розбіжний при $|q| \geq 1$.

Доведення

Дійсно, нехай $|q| \geq 1$. Тоді загальний член ряду $|aq^{n-1}| \geq 1$ і ряд (1.6) є розбіжним.

Нехай тепер $|q| < 1$. Але при $q \neq 1$

$$S_n = \frac{a - aq^n}{1 - q} = \frac{a}{1 - q} - \frac{a}{1 - q} q^n.$$

Оскільки $\lim_{n \rightarrow \infty} q^n = 0$ при $|q| < 1$, то $\lim_{n \rightarrow \infty} S_n = \frac{a}{1 - q}$.

Ряд

$$1 + \frac{1}{2} + \frac{1}{3} + \dots + \frac{1}{n} + \dots = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n} \quad (1.7)$$

називають гармонічним. Для нього, очевидно, виконується необхідна

ознака збіжності: $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n} = 0$.

Доведемо, що він є розбіжним. Справді, відомо, що $\left(1 + \frac{1}{n}\right)^n < e$.

Звідси $n \ln\left(1 + \frac{1}{n}\right) < 1$ або $\frac{1}{n} > \ln(n+1) - \ln n$. Додаючи нерівності, які одержимо звідси при $n = 1, 2, 3, \dots, k$, дістанемо

$$S_k = \sum_{n=1}^k \frac{1}{n} > \sum_{n=1}^k [\ln(n+1) - \ln n] = \ln(k+1).$$

Оскільки $\ln(k+1) \rightarrow \infty$ при $k \rightarrow +\infty$, то й поготів $S_k \rightarrow +\infty$, тобто гармонічний ряд розбіжний.

1.2 Найпростіші властивості збіжних рядів

Якщо ряд $\sum_{n=1}^{\infty} a_n$ збіжний, то різницю $r_n = S - S_n$ між його сумою і частинною сумою називають залишком даного ряду.

З означення збіжності випливає, що $r_n \rightarrow 0$ ($n \rightarrow \infty$). Залишок r_n збіжного ряду є величина нескінченно мала при $n \rightarrow \infty$ (розбіжний ряд залишку не має). Оскільки

$$S = a_1 + a_2 + \dots + a_n + a_{n+1} + \dots, \quad S_n = a_1 + a_2 + \dots + a_n, \quad \text{то}$$

$$r_n = S - S_n = a_{n+1} + a_{n+2} + \dots + a_{n+k} + \dots = \sum_{k=1}^{\infty} a_{n+k}.$$

Теорема 1.3 Якщо ряд $\sum_{k=1}^{\infty} a_n$ збігається і має суму S , то ряд $\sum_{k=1}^{\infty} ca_n$ також збігається і має суму cS .

Доведення

Нехай S_n - частинна сума даного ряду, тоді $S_n \rightarrow S$ і $cS_n \rightarrow cS$. Але cS_n - частинна сума ряду $\sum_{k=1}^{\infty} ca_n$, тому $\sum_{k=1}^{\infty} ca_n = cS$.

Теорема 1.4 Якщо ряди $\sum_{k=1}^{\infty} a_n$ і $\sum_{k=1}^{\infty} b_n$ збіжні і мають відповідно суми S і σ , то ряд $\sum_{k=1}^{\infty} (a_n + b_n)$ збігається і має суму $S + \sigma$.

Доведення

Якщо S_n і σ_n — частинні суми рядів $\sum_{k=1}^{\infty} a_n$ та $\sum_{k=1}^{\infty} b_n$ і за умовою $S_n \rightarrow S$, $\sigma_n \rightarrow \sigma$, то $S_n + \sigma_n \rightarrow S + \sigma$. Оскільки $S_n + \sigma_n$ частинна сума ряду $\sum_{k=1}^{\infty} (a_n + b_n)$, то $\sum_{k=1}^{\infty} (a_n + b_n) = S + \sigma$.

Зауваження. Збіжні ряди $\sum_{k=1}^{\infty} a_n$ і $\sum_{k=1}^{\infty} b_n$ можна почленно віднімати, оскільки

ряд $\sum_{k=1}^{\infty} (a_n - b_n)$ є сумою двох збіжних рядів $\sum_{k=1}^{\infty} a_n$ і $\sum_{k=1}^{\infty} (-b_n)$.

1.3 Додатні ряди. Ознаки збіжності

Тепер розглянемо ряди, всі члени яких є невід'ємні числа. За традицією їх називають *рядами з додатними членами*, або *додатними рядами*.

Теорема 1.9 (перша ознака порівняння). Якщо для членів додатних рядів

$$\sum_{n=1}^{\infty} a_n = a_1 + a_2 + a_3 + \dots + a_n + \dots, \quad (1.8)$$

$$\sum_{n=1}^{\infty} b_n = b_1 + b_2 + b_3 + \dots + b_n + \dots \quad (1.9)$$

виконуються нерівності $a_n \leq b_n$ для всіх n , починаючи з деякого, то із збіжності ряду (1.9) випливає збіжність ряду (1.8), а з розбіжності ряду (1.8) випливає розбіжність ряду (1.9).

Доведення

Нехай S_n і σ_n - частинні суми рядів (1.8) і (1.9), тоді справедливі нерівності $S_n \leq \sigma_n$.

Припустимо, що ряд (1.9) збіжний. Тоді послідовність $\{\sigma_n\}$, згідно з теоремою 1.8, обмежена зверху, а, отже, обмежена і послідовність частинних сум $\{S_n\}$, тому за теоремою 1.8 ряд (1.8) збіжний.

Нехай ряд (1.8) розбіжний. Тоді і ряд (1.9) розбіжний, бо якби останній був збіжним, то за доведеним вище і ряд (1.8) збіжний.

Приклад 1.4 Дослідити на збіжність ряд

$$\sum_{n=1}^{\infty} \left(\frac{n}{2n+1} \right)^n = \frac{1}{3} + \left(\frac{2}{5} \right)^2 + \left(\frac{3}{7} \right)^2 + \dots$$

Розв'язування

Зауважуємо, що

$$\left(\frac{n}{2n+1} \right)^n < \left(\frac{n}{2n} \right)^n = \left(\frac{1}{2} \right)^n.$$

Оскільки кожен член даного додатного ряду менший відповідного члена збіжної геометричної прогресії із знаменником $q = \frac{1}{2} < 1$, то вихідний ряд також збіжний.

Приклад 1.5 Дослідити на збіжність ряд

$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{2n-1} = 1 + \frac{1}{3} + \frac{1}{5} + \dots + \frac{1}{2n-1} + \dots$$

Розв'язування

Оскільки $\frac{1}{2n-1} > \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{n}$ і ряд $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{n}$ розбіжний, то розбіжний і даний ряд.

Теорема 1.10 (друга ознака порівняння). Якщо для додатних рядів $\sum_{n=1}^{\infty} a_n$ і $\sum_{n=1}^{\infty} b_n$ існує скінченна додатна границя $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{a_n}{b_n} = k$, то ці ряди збіжні або розбіжні одночасно.

Доведення

Якби не було число $k > 0$, то знайдуться додатні числа p і q такі, що $p < k < q$. Внаслідок умови $\frac{a_n}{b_n} \rightarrow k$ для всіх n , починаючи з деякого, виконуватиметься нерівність $p < \frac{a_n}{b_n} < q$ або $pb_n < a_n < qb_n$.

Якщо ряд $\sum_{n=1}^{\infty} b_n$ збіжний, то збіжний і ряд $\sum_{n=1}^{\infty} qb_n$. Внаслідок нерівності $a_n < qb_n$, за теоремою 1.9, збіжний і ряд $\sum_{n=1}^{\infty} a_n$.

Коли ж ряд $\sum_{n=1}^{\infty} b_n$ розбіжний, то розбіжний і ряд $\sum_{n=1}^{\infty} pb_n$. Внаслідок нерівності $pb_n < a_n$, за теоремою 1.9, розбіжний і ряд $\sum_{n=1}^{\infty} a_n$.

Приклад 1.6 Дослідити на збіжність ряд $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{2^n - n}$.

Розв'язування

Доцільно порівняти даний ряд із збіжним рядом $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{2^n}$. Маємо

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{a_n}{b_n} = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{2^n}{2^n - n} = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{1 - \frac{n}{2^n}} = 1 > 0 \quad (\text{бо за правилом Лопіталя})$$

$\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{x}{2^x} = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{1}{2^x \ln 2} = 0$) і за теоремою 1.10 даний ряд також збіжний

Приклад 1.7 Дослідити на збіжність ряд $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^n \sqrt{n}}$.

Розв'язування

Порівняємо даний ряд з розбіжним гармонічним рядом $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n}$.

Маємо $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{a_n}{b_n} = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{n}{n^n \sqrt{n}} = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n^{\frac{3}{2}}} = 0 < 1$, бо $\lim_{n \rightarrow \infty} \sqrt[n]{n} = 1$.

За теоремою 1.10 даний ряд є розбіжним.

Теорема 1.11 (ознака Д'Аламбера). Якщо для додатного ряду $\sum_{n=1}^{\infty} a_n$ існує скінченна границя

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{a_{n+1}}{a_n} = l \geq 0, \quad (1.10)$$

то при $l < 1$ даний ряд збіжний, а при $l > 1$ - розбіжний.

Доведення

Нехай $l < 1$. Тоді знайдеться додатне число q таке, що $l < q < 1$. Внаслідок рівності (1.10) для всіх значень n , починаючи з деякого, виконуватиметься нерівність $\frac{a_{n+1}}{a_n} < q$, а тому

$$a_{n+1} < a_n q, \quad a_{n+2} < a_{n+1} q < a_n q^2, \quad a_{n+3} < a_{n+2} q < a_n q^3, \dots, \quad (1.11)$$

тобто члени додатного ряду

$$a_{n+1} + a_{n+2} + a_{n+3} + \dots \quad (1.12)$$

не перевищують відповідних членів додатного ряду

$$a_n q + a_n q^2 + a_n q^3 + \dots \quad (1.13)$$

Оскільки ряд (1.13) збіжний, як геометрична прогресія із знаменником $q < 1$, то ряд (1.12), а з ним і даний ряд $\sum_{n=1}^{\infty} a_n$, також збіжний.

Якщо $l > 1$, то внаслідок умови (1.10) для всіх значень n , починаючи

з деякого, виконуватиметься нерівність $\frac{a_{n+1}}{a_n} > 1$ або $a_n < a_{n+1}$. Звідси випливає, що загальний член ряду не прямує до нуля при $n \rightarrow \infty$, і тому ряд буде розбіжним.

Приклад 1.8 Дослідити на збіжність ряд $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n!} = 1 + \frac{1}{2!} + \frac{1}{3!} + \dots$

Розв'язування

Оскільки
$$\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{a_{n+1}}{a_n} = \lim_{n \rightarrow \infty} \left[\frac{1}{(n+1)!} : \frac{1}{n!} \right] = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n+1} = 0 < 1,$$

то за ознакою Д'Аламбера даний ряд збіжний.

Приклад 1.9 Довести збіжність ряду $\frac{1}{2} + \frac{2}{2^2} + \frac{3}{2^3} + \dots + \frac{n}{2^n} + \dots$

Доведення

Маємо
$$\frac{a_{n+1}}{a_n} = \frac{n+1}{2^{n+1}} : \frac{n}{2^n} = \frac{1}{2} \frac{n+1}{n} = \frac{1}{2} \left(1 + \frac{1}{n} \right),$$

Границя цього відношення дорівнює $1/2$, тобто за ознакою Д'Аламбера ряд збіжний.

Зазначимо, що ознаку Д'Аламбера не можна застосовувати при $l = 1$.

Наприклад, для кожного з рядів $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n}$ і $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^2}$ $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{a_{n+1}}{a_n} = 1$. При цьому перший ряд розбіжний, а другий збіжний, оскільки $\frac{1}{n^2} < \frac{1}{n(n+1)}$, а

ряд $\sum_{n=1}^{\infty} \left(\frac{1}{n(n+1)} \right)$ – збіжний (див. приклад 1.1).

Теорема 1.11 (гранична ознака Коші). Якщо для додатного ряду $\sum_{n=1}^{\infty} a_n$

існує границя

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \sqrt[n]{a_n} = l, \quad (1.14)$$

то при $l < 1$ даний ряд збіжний, а при $l > 1$ – розбіжний.

Доведення

Нехай $l < 1$. Тоді знайдеться число $q > 0$ таке, що $l < q < 1$. Внаслідок рівності (1.14) для всіх n , починаючи з деякого, виконуватиметься нерівність $\sqrt[n]{a_n} < q$, тому

$$a_n < q^n, a_{n+1} < q^{n+1}, a_{n+2} < q^{n+2}, \dots$$

Тобто члени ряду $a_n + a_{n+1} + a_{n+2} + \dots$ не перевищують відповідних членів збіжної геометричної прогресії $q^n + q^{n+1} + q^{n+2} + \dots$. Отже даний ряд збіжний.

Якщо $l > 1$, то внаслідок рівності (1.14), починаючи з деякого n , матимемо $\sqrt[n]{a_n} > 1$ або $a_n > 1$. Звідси випливає, що a_n не прямує до 0 при $n \rightarrow \infty$, отже, даний ряд розбіжний.

Приклад 1.10 Дослідити на збіжність ряд $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{n}{2^n}$.

Розв'язування

Оскільки

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \sqrt[n]{a_n} = \lim_{n \rightarrow \infty} \sqrt[n]{\frac{n}{2^n}} = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{\sqrt[n]{n}}{2} = \frac{1}{2} < 1,$$

то за ознакою Коші даний ряд збіжний.

Приклад 1.11 Дослідити на збіжність ряд $\sum_{n=1}^{\infty} \left(1 + \frac{1}{n}\right)^n$.

Розв'язування

Для даного ряду

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \sqrt[n]{a_n} = \lim_{n \rightarrow \infty} \left(1 + \frac{1}{n}\right) = 1,$$

тому питання про його збіжність ознакою Коші не вирішується. Зрозуміло, що цей ряд розбіжний, бо не виконується необхідна ознака збіжності:

$$a_n = \left(1 + \frac{1}{n}\right)^n \rightarrow e \neq 0.$$

Теорема 1.12 (інтегральна ознака Коші-Маклорена). Якщо $f(x)$ -невід'ємна і незростаюча функція на проміжку $[1; +\infty]$, то ряд

$$f(1) + f(2) + f(3) + \dots = \sum_{n=1}^{\infty} f(n) \quad (1.15)$$

і невласний інтеграл $\int_1^{+\infty} f(x) dx$ (1.16)

або обидва збіжні або обидва розбіжні.

Доведення

Оскільки функція $f(x)$ незростаюча, то при $k \leq x \leq k+1$ матимемо $f(k+1) \leq f(x) \leq f(k)$. Функція $f(x)$ монотонна та інтегровна на відрізку

$[k; k+1]$. Почленне інтегрування цих нерівностей у межах від k до $k+1$ дає

$$f(k+1) \leq \int_k^{k+1} f(x) dx \leq f(k). \quad (1.17)$$

Приймаючи в цих нерівностях $k=1, 2, \dots, n-1$ і додаючи почленно, дістанемо

$$f(2) + f(3) + \dots + f(n) \leq \int_1^n f(x) dx \leq f(1) + f(2) + \dots + f(n-1).$$

Якщо S_n - частинна сума ряду (1.15), то останні нерівності можна переписати так

$$S_n - f(1) \leq \int_1^n f(x) dx \leq S_{n-1}$$

і звідки

$$S_n \leq f(1) + \int_1^n f(x) dx, \quad (1.18)$$

$$S_{n-1} \geq \int_1^n f(x) dx. \quad (1.19)$$

Зауважимо, що послідовність $\left\{ \int_1^n f(x) dx \right\}$ неспадна. Справді,

$$\int_1^{n+1} f(x) dx = \int_1^n f(x) dx + \int_n^{n+1} f(x) dx \geq \int_1^n f(x) dx \quad \text{бо } f(x) \geq 0.$$

Нехай невласний інтеграл (1.16) збіжний. Це означає, що існує скінченна границя

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \int_1^n f(x) dx = L, \quad \text{причому } \int_1^n f(x) dx \leq L.$$

З нерівності (1.18) одержуємо $S_n \leq f(1) + L$, тобто частинні суми додатного ряду (1.15) обмежені зверху, і тому ряд (1.15) збіжний.

Нехай тепер невласний інтеграл (1.16) розбіжний. Це означає, що $\int_1^n f(x) dx \rightarrow +\infty$ при $n \rightarrow \infty$, а тоді з нерівності (1.19) випливає, що й

$S_{n-1} \rightarrow +\infty$, тобто ряд (1.15) розбіжний.

Зауваження. Теорема залишається справедливою, якщо функція $f(x)$ має вказані властивості для $x \geq m$. В ній потрібно лише замінити

$$\sum_{n=1}^{\infty} f(n) \quad \text{і} \quad \int_1^{+\infty} f(x) dx \quad \text{відповідно на} \quad \sum_{n=m}^{\infty} f(n) \quad \text{і} \quad \int_m^{+\infty} f(x) dx.$$

Приклад 1.13 Довести, що узагальнений гармонічний ряд

$$1 + \frac{1}{2^\alpha} + \frac{1}{3^\alpha} + \dots + \frac{1}{n^\alpha} + \dots = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^\alpha}$$

збіжний при $\alpha > 1$, і розбіжний при $\alpha \leq 1$.

Доведення

Зауважимо, що члени цього ряду є значеннями функції $f(x) = \frac{1}{x^\alpha}$ при $x = 1, 2, 3, \dots$. При $\alpha > 0$ ця функція додатна і спадна на проміжку $[1; +\infty]$.

Як відомо, невластний інтеграл $\int_1^{+\infty} \frac{dx}{x^\alpha}$, де $\alpha > 0$, збіжний при $\alpha > 1$ і розбіжний при $\alpha \leq 1$. Тому за інтегральною ознакою Коші даний ряд збіжний при $\alpha > 1$ і розбіжний при $0 < \alpha \leq 1$. Якщо ж $\alpha \leq 0$, то розбіжність ряду очевидна, бо в цьому випадку загальний член $a_n = \frac{1}{n^\alpha}$ не прямує до нуля.

Приклад 1.14 Дослідити на збіжність ряд $\sum_{n=2}^{\infty} \frac{1}{n \ln n}$.

Розв'язування

Очевидно, що члени цього ряду є значеннями функції $f(x) = \frac{1}{x \ln x}$ при $x = 2, 3, \dots, n, \dots$. Ця функція додатна і спадна на проміжку $[2; +\infty]$. Користуючись означенням, дослідимо на збіжність невластний інтеграл

$$\int_2^{+\infty} \frac{dx}{x \ln x} = \lim_{b \rightarrow +\infty} [\ln \ln x]_2^b = \lim_{b \rightarrow +\infty} [\ln \ln b - \ln \ln 2] = +\infty.$$

Оскільки цей інтеграл розбіжний, то за інтегральною ознакою Коші розбіжним є і даний ряд.